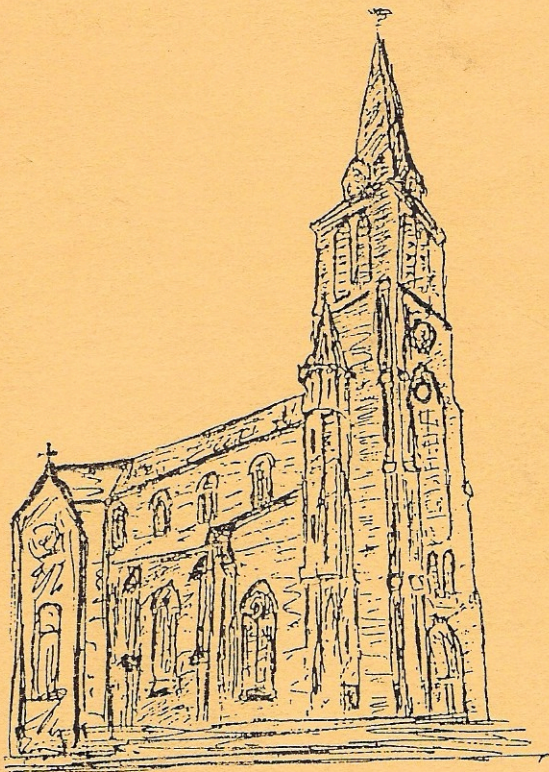

De Beinaard van WAALVERT

Inleiding

Deze brochure is tot stand gekomen door de beiaardvereniging van Haaltert, en handelt in het kort over verschillende wetenswaardigheden omtrent de klokken en de beiaard.

Haaltert mag trots zijn op het klokkenspel in onze toren, want in gans België zijn er slechts 120 beiaarden.

Geschiedenis

Reeds in de oudheid maakte de mensheid gebruik van klokken en bellen. De oudste literaire berichten over de klok dateren uit de 6de eeuw voor Chr.

Het waren toen uiteraard nog niet de klokken zoals wij ze heden ten dage kennen.

Het Christendom heeft de klok naar de Westerse beschaving gebracht, ze is er nog steeds "de stem van God", om de inwoners van een parochie tot de H.Mis uit te nodigen.

Andere functies die men de klok heeft gegeven zijn o.a. als alarmklok, stormklok en ook de klok die de uurslag aangeeft.

Definities

Klok: metalen instrument tot het voortbrengen van een bepaald geluid, de gedaante hebbend van een holle, stompe, van onderen naar buiten gebogen kegel, waarin een klepel hangt die, wanneer de klok, welke beweeglijk opgehangen is, bewogen wordt, tegende rand ervan slaat en geluid voortbrengt (ofwel ontstaat dit doordat een hamer ertegen slaat)¹.

Beiaard: is een reeks op elkaar afgestemde klokken, minstens twee chromatische octaven omvattende, waarop bij middel van een klavier kan gemusiceerd worden. Dat laatste zal slechts naar behoren, dus met gevoel kunnen geschieden zo de beiaardier beschikt over het enige daartoe geëigende klavier, het zogenaamde stokkenklavier, waarvan de toetsen en pedalen, langs draadverbindingen om, de klepels van de onbeweeglijk hangende klokken in beweging brengen (tegen de klokwand trekken).

Uit "beiaarden in België" door Jef Rottiers

¹Uit van Dacle, Groot Woordenboek der Nederlandse taal.

Enkele spreekwoorden

Iets aan de grote klok hangen: alom bekend maken.

Iets aan het klokzeel hangen: idem.

Men kan niet in de processie gaan en de klok luiden: men kan geen twee dingen tegelijk doen.

Hij heeft de klok horen luiden, maar weet niet waar de klepel hangt: hij weet het fijne van de zaak niet.

Van klok noch klepel weten: geen erg in de tijd hebben, niet weten hoe laat het is.

Klinken als een klok: mooi klinken.

Een stem als een klok: luide, zware stem.

Een grote klok opzetten: uit alle macht schreeuwen.

Het zal op uw toren beiaarden: ge zult er van langs krijgen.

De klokken van Rome

Op Witte Donderdag zwermen de klokken geluidloos naar Rome. Op Paaszondag bengelen ze plots weer luidkeels in hun toren.

De chocolade eieren werden in de tuin en huiskamer zorgvuldig neergelegd. Vanwaar komt dit gebruik?

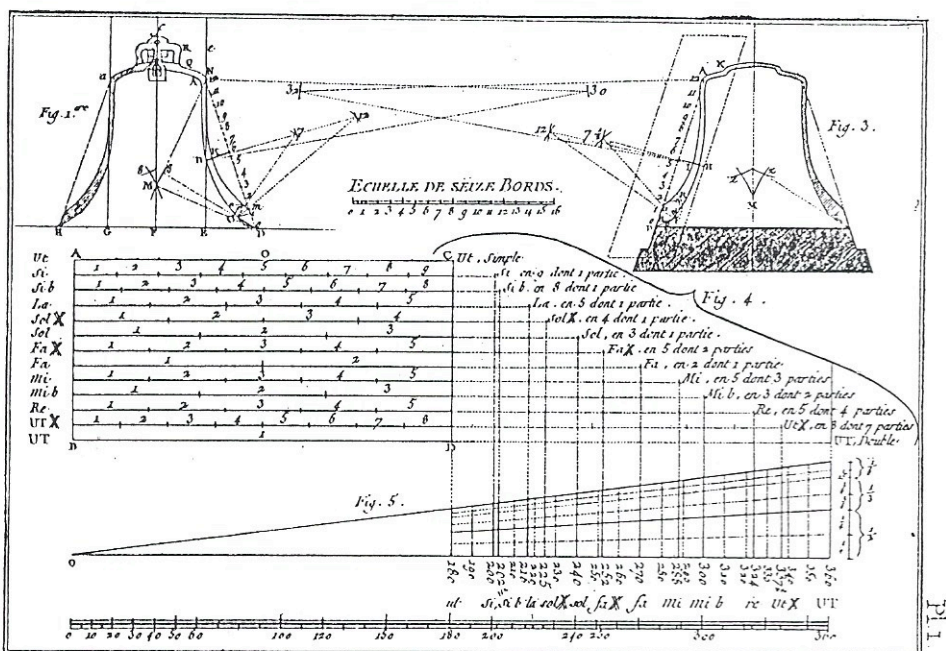
Drie dagen voor Pasen zwijgen de klokken uit eerbied voor de herdenking van Jezus dood, en op Pasen zelf kondigen de klokken de blijde boodschap aan van liefde en broederlijkheid.

Eieren schenken is vruchtbaarheid en geluk toewensen. In de middeleeuwen was

het gebruikelijk tijdens het officie gekleurde eieren naar het altaar te brengen, en waren er de versierde eieren die christenen elkaar op Pasen schonken.

Op Pasen beleven de klokken het hoogtepunt van hun sakrale zending als boodschappers. Want dan verkondigt hun gelui het heilige gebeuren bij uitstek: dat van de Verrijzenis die verlossing brengt, terwijl de rijzende zon aan de aarde nieuw leven schenkt.

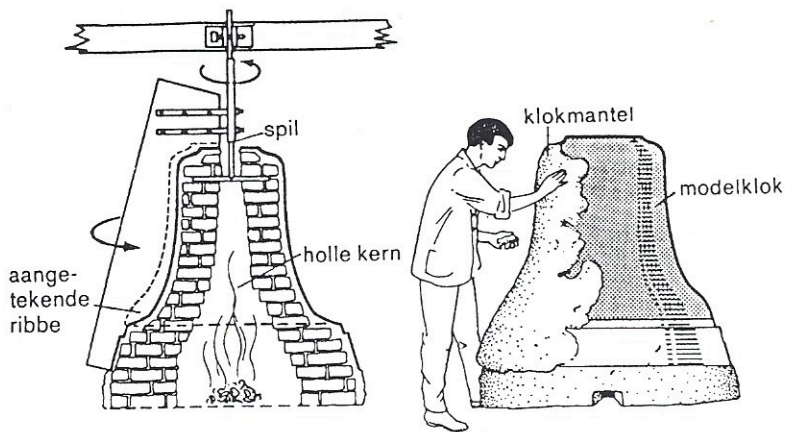
Hoe wordt een klok gegoten?

Cloche, Fonte des Cloches, Traits de l'Echantillon. et Diapasons.

Vooreerst moet de vorm van de klok bepaald worden, zoals u hier in figuur 1 ziet. (uit Fonte des cloches, 1767)

De klokkengieter begint daarbij met het ontwerp van de ribbe, uitgaande van zijn theoretische berekeningen en empirische gegevens. Met de ribbe worden niet alleen de grootte en het gewicht, maar ook de toonhoogte en klank vastgelegd. De ribbe wordt aangetekend op een plank, die draaibaar rond een spil wordt bevestigd en als schabloon dient om de binnenkant van de klok in vorm te brengen. De klokvorm wordt van binnen met een houtvuur gedroogd. Vervolgens maakt men een schabloon van de buitenvorm van de klok. Ofwel met was, ofwel met klei wordt er een zogenaamde "valse" klok op de binnenvorm gemodelleerd. Letters en figuren worden aangebracht.

Daarna wordt de lemen klokkemantel in meerdere lagen op de modelklok aangebracht.

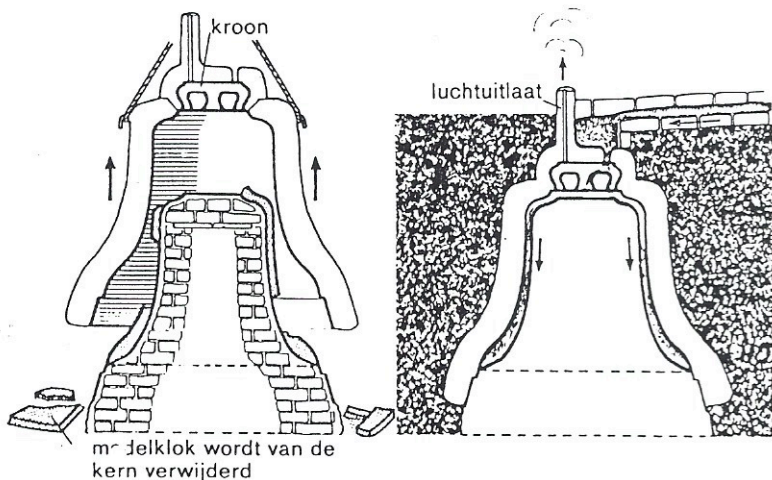
Nadat de ganse klokvorm is gedroogd, en de was is weggesmolten, wordt de mantel naar boven gehaald.

Vervolgens wordt de modelklok van de kern verwijderd, en de mantel weer symmetrisch om de kern geplaatst.

Voor het gieten wordt de kuil waarin de klokvorm opgesteld staat gevuld met goed vastgestampte aarde.

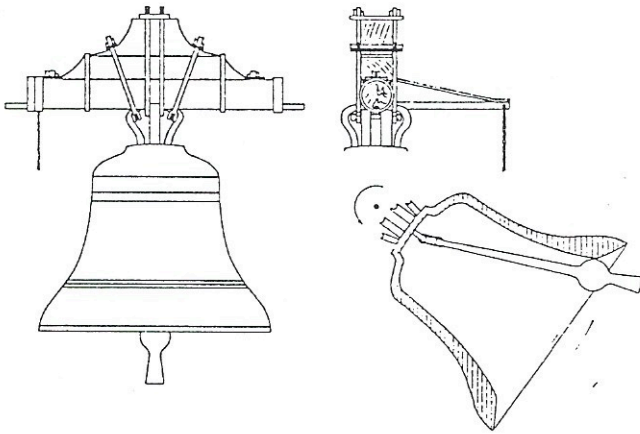
De klokkespijs (78% koper, 22% tin, met een giettemperatuur van $1050\text{ }^{\circ}\text{C}$) vloeit uit de gietoven, via een goot naar de gietkop.

De klok wordt ontvormd, en gestemd op de draaibank.

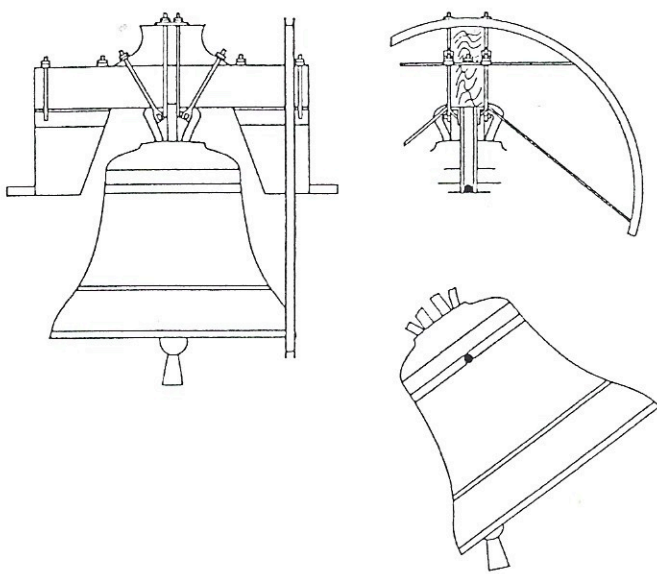

De ophanging van een klok

Als de klok aan de luidas gehangen wordt zoals in onderstaande figuur, hangt vrijwel het hele gewicht van de klok onder de draaias, waardoor het luiden naar verhouding veel inspanning vergt en de reactie-krachten op de toren groot zijn.

Indien de klok gehangen wordt aan een krukas, zoals de figuur hieronder, hangt het hele gewicht niet onder de draaias, het zwaartepunt van het geheel (as en klok) ligt iets lager dan het scharnierpunt van de constructie. Naar verhouding tot het bovenstaande systeem is de inspanning die men hier moet doen veel geringer, en zijn de reactiekrachten op de toren veel kleiner om de klok te luiden.

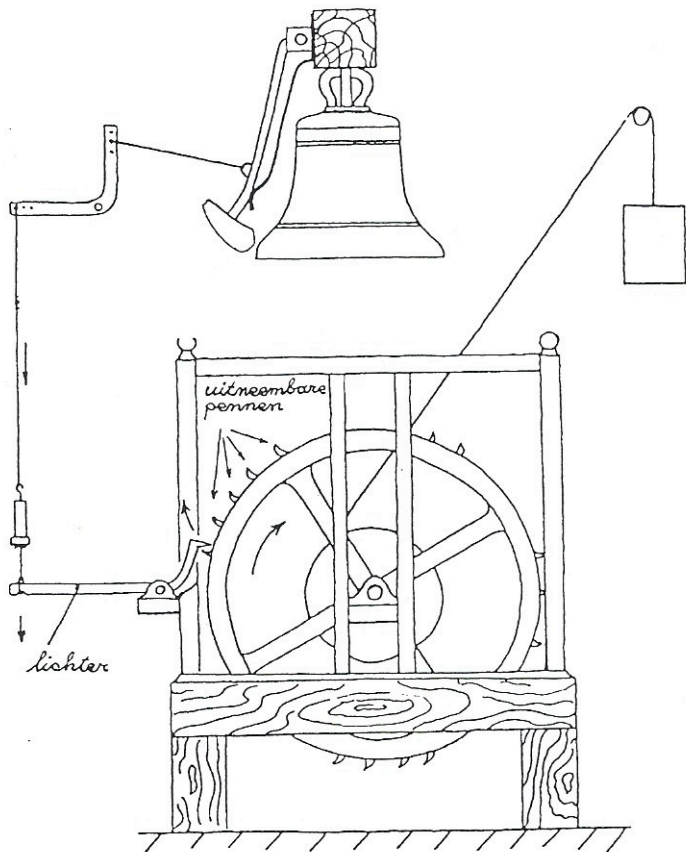

Het automatisch speelwerk of wekking

In onze toren is een prachtig stukje mechaniek te bewonderen, om telkens op het uur, half uur en de kwartieren een deuntje te spelen.

De speeltrommel werkt op het volgende principe: wanneer de trommel draait, komen er een of meerdere pennen (pinnen of nokken) in aanraking met de lichter(s) of tuimelaar(s), die op hun beurt een hefboom in werking stellen, die een hamer van de klok weg trekt. Op het ogenblik dat de pen de lichter voorbij gaat, zal de hamer de klok aanslaan.

Onze trommel dateert van 1960, is vervaardigd bij de firma Michiels Jr. te Doornik, en telt 2280 gaatjes, waar de pennen kunnen in geplaatst worden.

Het stokkenklavier

Het handklavier heeft 41 toetsen, het pedaal heeft er 23. De drie zware luidklokken zijn met het pedaal gekoppeld.

Historiek van onze klokken en beiaard

De historiek gaan we hierna in
telegramstijl weergeven

De neogotische kerk dateert van het jaar
1872.

Architekten: Ferdinand en Modeste de
Noyette.

In 1875 werden de eerste klokken
geplaatst.

De drie luidklokken werden gegoten door
Severien van Aerschodt te Leuven.

De grootste klok, toegewijd aan
O.L.Vrouw, toon Mi, woog 1899 kg.

Het opschrift:

B.M.V. (=O.L.VR.)

Veteribus incendio combustis
pulchriores.*

Patrinus: O.H.G. van Meldert.

Matrina: Angelina de Saedeleer.

Pastor D. van Gansbeke.

me fundit Lovanai Severinus van
Aerschodt 1875.

* Vrij vertaald: "Mooier dan deze door
het vuur verwoest."

De middenklok toegewijd aan de H.
Laurentius, toon Fa#, woog 1194 kg.

Opschrift:

Veteribus incendio combustis
pulchriores.*

Patrinus: J.B. van Londersele.

Matrina: Delphine Schouppe.

Pastor: D. van Gansbeke.

me fundit Lovanii Severinus van
Aerschodt 1875.

* Vrij vertaald: "Mooier dan deze door
het vuur verwoest."

De kleine klok, toegewijd aan de H.
Gaugericus, toon Sol#, woog 934 kg, en
had als opschrift:

Gaugericus

Concurente voto de Haeltert, rursum
voco.*

Patrinus: Jacobus de Sadeleer.

Matrina: Joa Petronella Nicolas.

Pastor: D. van Gansbeke.

me fundit Lovanai Severinus van
Aerschodt 1875.

* Vrij vertaald: "Naar de gezamenlijke
wens van Haaltert opnieuw geschapen."

De kleine klok werd in 1906 vervangen,
omdat ze een barst vertoonde.

De klok had als opschrift:

Gaugericus

Peter: Jacobus de Sadeleer.

Meter: Joa Petronella Nicolas.

Eug. de Pessemier Pastoor

Door De paroChIanen Van haeLtert aLLeen
gansCh hersteLD
(DDCIVLLLCLD = 1906).

In 1943 werden de grote en de middenklok
door de Duitsers tijdens de bezetting
geroofd, op 9 februari 1944 werd ook de
kleine klok weggehaald.
Onze drie luidklokken werden hersmolten
tot oorlogstuig in Hamburg.

De huidige klokken werden gegoten door
Marcel Michiels Jr. te Doornik;
De luidklokken in het jaar 1947,
de beiaard in 1955,
de laatste beiaardklok in 1960.

De drie luidklokken hebben de tonen Re,
Mi, Fa#.

De vorige klokken hadden de tonen
Mi, Fa#, Sol#.

De beiaardruimte bevindt zich op 22
meter hoogte.

De galmgaten bevinden zich op 26 meter
hoogte.

De drie luidklokken zijn in 1947
gegoten.

De grootste klok weegt 1896 kg.

De middenklok weegt 1210 kg.

De kleine klok weegt 1070 kg.

De beiaard telt in totaal 45 klokken.

Hij werd voor het eerst in gebruik
genomen op 15 mei 1955.

In 1960 werd de 45 klok erbij geplaatst.

Het automatisch speelwerk , ook
wekking genaamd, dateert van 1960.
In de trommel zijn 2280 gaatjes, om een
melodie in vast te pinnen.

Raderwerk van de vroegere horloge,
gemaakt door

F.Germanes Van Lul

te Kerkxken

Destijds moest het raderwerk iedere dag
opgewonden worden.

Emiel De Winne was de laatste in de rij
(°4.4.1889, + 5.11.1961).

Omstreeks 1950 werden de wijzers van de
horloge elektrisch gestuurd

De torenspits (zonder het kruis) heeft een totale hoogte van 52 meter.

Als je aan de topmolen staat, sta je ongeveer op hetzelfde hoogteniveau als van de kroonlijst van de torenspits.

De hoogte van de voet van de toren tot aan de kroonlijst is 32 meter.

In totaal hangt er in onze toren 5330 kg. brons op.

De grootste klok weegt 1896 kg.

De kleinste klok weegt 10 kg.

De grote klok, die 1896 kg. weegt, in toon Re, draagt als opschrift:

Mijn naam is Maria

De sterveling die mij hoort,

Telt mee den vluggen tijd;

Tevreden of verstoord,

Mijn luiden jaagt elk voort

Naar eigen eeuwigheid.

Peter: E.H. August van der Mijsbrugge.

Meter: Marguerite Lauwereys.

Leden van den kerkraad:

Robert Bauwens, Benoit

Coppens, René van den Steen, Victor van

den Hautte, Joseph Roelandts, Joseph

Hendrickx, Arthur van der Burght, Omer

Meganck, Fritz Muylaert.

Op de achterkant van de klok staat de inskriptie van de voormalige klok .

De middenklok, 1265 kg. wegend, in toon

Mi, draagt als opschrift:

Om samen God te loven,

Hier zongen wij weleer:
De vijand kwam ons rooven,
En Haaltert bracht ons weer.
Peter: Robert Bauwens.
Meter: Germaine Scheerlinck.

Op de achterkant van de klok staat de
inskriptie van de voormalige klok.

De kleine klok van 852 kg. in toon fa#,
met als opschrift:

Over leven, over dood
Vaart mijn bronzen stem;
'k Juich in vreugd, in storm in nood;
Gloria en Requiem.

Peter: Baron Paul de Sadeleer.
Meter: Barones Paul de Sadeleer.

Op de achterkant van de klok staat de
inskriptie van de voormalige klok.

Het huidige uurwerk ontvangt de
tijdszender DCF-77, uit Duitsland.
Het atoomuurwerk gekoppeld aan deze
zender geeft over gans Europa een
tijdsbasis met een nauwkeurigheid van 1
sec. op 100.000 jaar !!!

De grootste en jongste beiaardklok,
wegende 200 kg., werd in 1960 gegoten.

Als opschrift:
H. Gorik B.V.O.

Pastoor: F. Buckens.

De tweede klok (165 kg;) heeft als
opschrift:

O.L.Vrouw ter Heyden.

De derde klok, H. Aldegondis (115 kg.).
Verder nog de klok gewijd aan O.L.V. van
Brantegem (53 kg.).

Toen de beiaard er nog niet was...

Werd er toch reeds op de klokken
gespeeld, koster Joris liet de drie
luidklokken zingen bij speciale
gelegenheden, en zeker op kermis
Haaltert, helaas moest hij het stellen
met de drie luidklokken (Re, Mi, Fa#).

Samenstelling van de beiaard

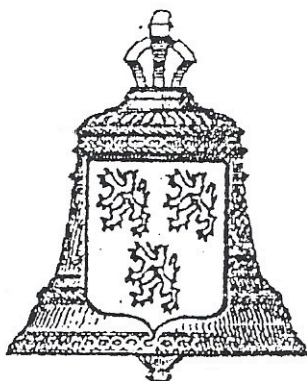
Nr.	Toon	Klaviernoot	Diameter	Kg.
1	re	si	1370	1896
2	mi	do	1210	1265
3	fa#	re	1070	852
4	re	sib	660	200
5	mi	do	620	165
6	fa#	re	560	95
7	sol	mib	530	82
8	lab	mi	500	75
9	la	fa	480	65
10	sib	solb	450	54
11	si	sol	430	50
12	do	lab	420	45
13	reb	la	400	40
14	re	sib	380	35
15	mib	si	360	30
16	mi	do	340	28
17	fa	reb	330	25
18	solb	re	320	22
19	sol	mib	300	20
20	lab	mi	290	18
21	la	fa	280	16
22	sib	solb	270	15

23	si	sol	260	13
24	do	lab	250	12
25	reb	la	240	11
26	re	sib	230	11
27	mib	si	220	10
28	mi	do	210	10
29	fa	reb	200	10
30	solb	re	200	10
31	sol	mib	200	10
32	lab	mi	200	10
33	la	fa	200	10
34	sib	solb	190	10
35	si	sol	180	10
36	do	lab	180	10
37	reb	la	180	10
38	re	sib	180	10
39	mib	si	170	10
40	mi	do	170	10
41	fa	reb	170	10
42	solb	re	180	10
43	sol	mib	180	10
44	lab	mi	190	10
45	la	fa	190	10

TOTAAL : 5330

U aangeboden door de

Beiaardvereniging
van

Haaltert

Met dank aan de cultuurraad van
HAALTERT

